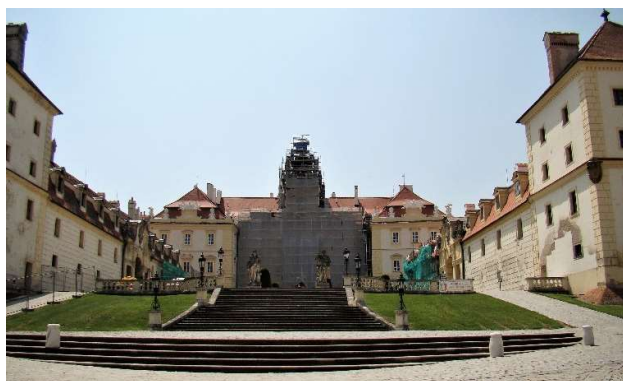

Rozdział 6 VALTICE

Po wizycie w Lednicach następnym obowiązkowym miejscem, które zwiedziliśmy były leżące w pobliżu Valtice. Dotarliśmy tam wczesnym popołudniem. Na miejscu czekała nas jednak przykra niespodzianka. Nie można było zwiedzić wnętrza pałacu, trwały tam prace remontowo-konserwatorskie. Wobec tego obejrzelśmy sobie zamek z zewnątrz oraz przeszliśmy się po uroczym miasteczku.

Valtice, dawniej znane także jako Valčice (po **niemiecku** Feldsberg) mają niespełna 4 tysiące mieszkańców. Podobnie jak Lednice także zamek Valtice został w 1966 roku wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Valtice (niemiecki Feldsberg) do końca I wojny światowej i kończących ją traktatów pokojowych znajdowały się na terenie Dolnej Austrii. Aneksja do Czechosłowacji nastąpiła na mocy traktatu pokojowego zawartego w Saint-Germain-en-Laye pod Paryżem 10 września 1919 r. Traktat wszedł w życie 9 sierpnia 1920 r., a przejęcie Valtic przez stronę czechosłowacką nastąpiło 31 lipca 1920 roku. Od 1560 roku Valtice były siedzibą bogatego rodu Lichtensteinów, którzy władali tym terenem aż do 1945 roku.

Miejscowość przyłączono do Czechosłowacji wbrew racjom narodowościowym (w 1910 roku mieszkało w nim 3291 Niemców i tylko 34 Czechów). Powodem była ważna linia kolejowa przebiegająca przez miasto. Na krótko Valtice (Feldsberg) powrócili do Austrii (będącej już częścią III Rzeszy) w latach 1938–1945. Mimo, że po I wojnie światowej Valtice przeszły we władanie państwa Czechosłowackiego to zamek cały czas pozostawał w rękach rodziny Lichtensteinów - aż do końca drugiej wojny światowej.

Ciekawa jest historia zamku. Pierwsza znana, pisemna wzmianka o Valticach (wówczas zapisanych

jako Veldesperch) pochodzi z 10 stycznia 1193 roku. Cesarz Henryk VI dokumentem wydanym w Regensburgu w Bawarii potwierdził wymianę ziem między biskupem z Passau i nowym nabywcą - Wichardem z Seefeld. Już przed tą datą w Valticach stał jakiś ufortyfikowany budynek, prawdopodobnie z glinianymi i drewnianymi wałami.

Nowi właściciele z rodu Seefeldów należeli do książąt austriackich, którzy dziedziczyli ważne urzędy państwowe. Syn Wicharda, Kadold, przebudował zamek Valtice w stylu późnoromańskim. Dodał mu wielokątną wieżę, a także uczynił zamek miejscem rycerskich turniejów i gier. Zamek wspominał słynny minnesänger Ulrich von Liechtenstein w pierwszej połowie

XIII wieku. Ostatnim potomkiem męskiej rodziny Seefeldów był Albero z Feldsberg, towarzysz Przemysła Otakara II. Przed śmiercią Albero założył klasztor minorytów ulokowany przed południowo-zachodnią bramą miasta, który został zniszczony podczas wojen husyckich. Później, z inicjatywy Jana Kapistrana, słynnego założyciela klasztorów Braci Mniejszych Obserwantów, budynki zostały odrestaurowane przez franciszkanów, ale ponownie zostały poważnie uszkodzone w czasie inwazji Turków w 1529 r.

W czasie reformacji klasztor został opuszczony i stopniowo rozebrany. Na początku XIV wieku Valtice należały do różnych właścicieli co powodowało. Następowало coraz większe rozdrobnienie dóbr.

W końcu, w latach 1387–1391 udało się skonsolidować podzielone dobra. Ddokonał tego ród Liechtensteinów. Pod rządami Hartmana I z Liechtensteinu (1506–1540), po burzliwym XV wieku, grabieżach husytów i wojnie czesko-węgierskiej (w czasie panowania Jerzego z Podiebradów i Macieja Korwina), w Valticach zapanował wreszcie pokój i dostatek. Ogromnym impulsem do rozwoju zamku w Valticach stała się też utrata rodzinnego majątku Lichtensteinów w pobliskim Mikulovie (1560). Wtedy ich główną siedzibą zostały Valtice (Feldsberg).

W efekcie przebudowy powstał czteroskrzydłowy renesansowy budynek z arkadową loggią, którego

przybliżony wygląd znany jest tylko z kilku rysunków. Część tego budynku zachowała się w fundamentach południowo-zachodniego skrzydła zamku.

Za życia Karola I z Liechtensteinu (ur. 1569, panującego w latach 1595-1627) powiększona siedziba została dodatkowo ufortyfikowana, prawdopodobnie w związku z bezpośrednim zagrożeniem tureckim. W 1599 roku Karol I przeszedł z protestantyzmu na katolicyzm, dzięki czemu został ministrem cesarza, a później wicekrólem Czech (namiestnikiem cesarskim).

W 1608 roku otrzymał tytuł księcia, a w 1614 roku tytuł księcia opawskiego.

Skorzystał też z konfiskat jakie nastąpiły po bitwie pod Białą Górą (w której Habsburgowie pokonali czeskich protestantów) i znacznie rozszerzył imperium rodzinne. Miała wtedy miejsce rozległa przebudowa zamku w Valticach, w której uczestniczył główny architekt cesarski z Wiednia, wenecki manierysta Giovanni Battista Carlone.

Następni Liechtensteinowie kontynuowali barokową przebudowę

rezydencji, najpierw pod kierunkiem Giovanniego Giacomo Tencalla (który został zwolniony po zawaleniu się sklepienia nowego kościoła parafialnego), a następnie budowniczego z Brna, Ondřeja Erna i jego syna. Ich dziełem były budynki wokół pierwszego dziedzińca. Później przy budowie pracowało dwóch innych budowniczych z rodziny Tencalla i wielu rzemieślników z Brna i Ołomuńca.

W 1712 roku książę Anton Florian Liechtenstein (1656-1721), pewny siebie hiszpański grand, naczelny wódz cesarza Karola VI, rozpoczął kolejną fazę przebudowy rezydencji Valtice, którą kierował architekt Johann Ospel (1677-1756).

Ze względów reprezentacyjnych przebudowano budynki związane z hodowlą koni: najpierw zimową szkołę jeździecką (1713-1715), a następnie stajnie hiszpańskie i powozownię. W 1716 roku

powstały symetrycznie rozmieszczone pomieszczenia gospodarcze i administracyjne oraz piwnice do przetwarzania i przechowywania wina. Portale przed pałacem ilustrują umiejętności rzeźbiarza Franza Bienera (1682-1742). W 1724 roku powstała przepiękna, główna brama główna prowadząca na teren

pałacu. Ozdabiano także wnętrza budowli. Dla Liechtensteinów pracował między innymi włoski dekorator Antonio Beduzzi (1675-1735), którego prace zachowały się głównie w dekoracjach wewnętrznego dziedzińca, fasad, wnętrz i wspaniałej kaplicy. To wówczas powstała zamkowa kaplica bogato zdobiona malowidłami i rzeźbami – ponoć najpiękniejsze miejsce w całym pałacu.

Za panowania księcia Józefa Wacława (1696-1772) ponownie przebudowano zamek. Ten dyplomata (reprezentujący monarchię w Berlinie i Paryżu), strateg wojskowy, uważany za ojca nowoczesnej artylerii austriackiej, mianował swoim nadwornym architektem Antona Erhorta Martinello (1684-1747), który wykończył wnętrza i zaprojektował elewacje pałacu. Kulminacją kariery wojskowej księcia Josefa Wacława jako feldmarszałka była wygrana bitwa pod Piacenzą w 1746 roku, czym wydatnie pomógł Marii Teresie w obronie zagrożonego dziedzictwa. Książę przebywał w Valticach głównie latem, aby się zrelaksować, a funkcje reprezentacyjne rodziny stopniowo przejmowały rezydencje wiedeńskie. W latach 1788–1790 do lewej części zabudowań dodano teatr. Ostateczny kształt zachowanego do dziś obszaru Lednicko-Valtickiego powstał za panowania księcia Jana I Józefa Liechtensteina (1760–1836), który zasłynął nie tylko jako inwestor w Valticach, ale także jako feldmarszałek i dowódca kawalerii podczas wojen napoleońskich. Kolejny książę (Jan II 1840–1929) zatrudnił architekta Karela Weinbrennera, który stworzył tzw. Salę terrena, czyli salę na parterze, w głównej osi pałacu, łączącą ogród z przedsionkiem.

Rok 1945 przyniósł zamkowi ruinę. Najpierw najcenniejsze przedmioty wywieźli uciekający na zachód właściciele a pod koniec II wojny światowej zamek został zdewastowany przez rosyjskich jeńców, którzy po przybyciu Armii Czerwonej zostali zastrzeleni jako zdrajcy. Po wojnie część mebli została skradziona i zniszczona, a w połowie 1947 roku we wschodnim

skrzydle przed zamkiem utworzono obóz pracy dla kobiet. Więzione kobiety pracowały głównie w gospodarstwach i piwnicach z winami. Cały zamek został zdewastowany w czasach rządów totalitarnego reżimu komunistycznego. Wykorzystywany był jako powierzchnia do produkcji, warsztatów i transportu. W głównym budynku znajdowało się wiele magazynów i składów, w hali jeździeckiej zainstalowano suszarnię tytoniu. W 1964 roku teatr został rozebrany i wybudowano parking dla traktorów. Dlatego o większości straconych dzieł wie-my tylko z przekazów – nie przetrwały do dnia dzisiejszego.

Stopniowa renowacja zamku rozpoczęła się w latach 70-tych XX wieku i trwa do dziś. Wiele obszarów wymaga jeszcze naprawy zanim zostaną udostępnione publiczności. W latach 2014-2015, dzięki środkom unijnym i staraniom Narodowego Instytutu Dziedzictwa, hala jeździecka została odnowiona, a na oryginalnych historycznych murach obwodowych wybudowano przestrzenną replikę z czasów późnego baroku (klasycyzmu). Od końca 2018 r. trwa gruntowna renowacja dachów i elewacji pałacu i zamku.

Na przestrzeni wieków funkcje rezydencjalne i ambicje właścicieli stworzyły ogromną rezydencję, która zapewniła wystarczającą przestrzeń dla dworu książęcego, a jednocześnie wyrażała prestiż książąt Liechtensteinu, jednej z najpotężniejszych rodzin nad Dunajem. Zamek pełnił wówczas nie tylko funkcję rezydencji rodu, ale i miejsca w którym goszczono członków najznamienitszych rodzin z całej Europy, a w szczególności z panującego ówczesnie na Morawach Cesarstwa Austriackiego – choćby Cesarza Franciszka Józefa I czy kanclerza Klemensa Metternicha.

Skoro nie mogliśmy zwiedzić pałacowych wnętrz to przynajmniej przeszliśmy się po miasteczku, wchodząc do niego przez piękną bramę, pozostałość po budowlach Zakonu Braci Miłosierdzia, który został założony w Valticach w 1605 roku. Zakon zajmował się opieką nad chorymi i rannymi, pochodzącymi nie tylko spośród szlachty, ale też spośród zwykłych ludzi.

Klasztor Braci Miłosierdzia, założony w mieście w 1605 roku, został przebudowany w latach 60-tych XIX wieku, w czasach rządów księcia Karola Euzebiusza z Liechtensteinu i jego żony Beatrix z Dietrichstein.

Barokowy Kościół Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny pochodzi z lat 1631–1671. Był przeciwwagą dla świeckiej władzy reprezentowanej przez pałac, rozbudowywany w tym samym okresie. Projekt kościoła i jego model powstał prawdopodobnie już w 1602 roku, ale kamień węgielny został położony przez księcia Maksymiliana w 1631 roku. Giovanni Giacomo Tencalla brał udział w projektowaniu i budowie kościoła, ale kiedy budowane przez niego sklepienie zawaliło się w 1638 roku, został zastąpiony przez brata, Giovanniego Tencalla i budowniczego z Brna Andreasa Erna.

Jedną z najważniejszych postaci w Valticach był Ojciec Boccius, który przez wiele lat był głową Konwentu Braci Miłosiernych. Norbertus Adamus Boccius urodził się w szanowanej rodzinie medycznej, w 1731 roku, w Timisoarze, w Rumunii. W 1763 roku ukończył uniwersyteckie studia medyczne i chirurgiczne w Wiedniu. W tym samym roku przybył do Valtic, gdzie znacznie podniósł poziom opieki medycznej,

przywiązując też dużą wagę do edukacji swoich uczniów. Interesował się botaniką, założył nie tylko ogrody roślin leczniczych ale także winnice. Norbertus Boccius zmarł w 1806 roku

w Valticach. Dzięki jego entuzjazmowi dla botaniki założono szkołę ogrodniczą i winiarską w Valticach oraz uniwersytet rolniczy w Lednicach. Odwiedzając Valtice warto także zobaczyć znajdujący się na rynku renesansowy budynek ratusza oraz kolumnę morową.

A wielki zamek w Mikulovie, który Lichtensteinowie stracili w 1560 roku (dzięki czemu rozbudowali Valtice i Lednice) widzieliśmy tylko z oddali z okien samochodu.

